

Чередник Л.А., к. філол. н., доцент
ORCID: 0000-0001-9589-804, e-mail: ludmila.cherednik@gmail.com
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ІНШОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АРХІТЕКТУРІ ТА БУДІВНИЦТВІ

У тезах аналізуються особливості походження та застосування іншомовної термінології в архітектурі та будівництві.

Ключові слова: архітектура, будівництво, терміносистема, семантика

Lyudmila Cherednyk, PhD, Associate professor
ORCID: 0000-0001-9589-804, e-mail: ludmila.cherednik@gmail.com
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

FOREIGN TERMINOLOGY IN ARCHITECTURE AND BUILDING

Theses analyze the features of origin and the use of foreign language terminology in architecture and building.

Keywords: architecture, building, term system, semantics.

На сучасному етапі розвитку у будь-якій галузі діяльності людини неможливо обійтися без термінології. Слід зазначити, що процес становлення галузевих терміносистем є досить тривалим і складним. Наукові дослідження провідних як вітчизняних, так і зарубіжних науковців присвячені проблемам з'ясування не лише появи терміна та його розвитку, а і його місця у мовній системі. У зв'язку зі стрімким розвитком різних галузей науки і техніки виникає потреба впорядкування, уніфікації термінів для більш ефективного спілкування фахівців різних країн. Крім того, важливим є також питання типології галузевих терміносистем, їхньої класифікації та характеристики. Дослідженню цих питань присвячено роботи багатьох відомих учених, серед яких слід назвати роботи Ю. Сафонова, І. Миронця, О.Квасніцької, Є. Комара, В. Олюхи, А. Матвійчука, В. Євтеєва та ін.

Термінологічна система архітектури та будівництва має тривалу й цікаву історію. Безперечно, витоки будівництва, зародження архітектури відносять до доби первіснообщинного ладу (близько 10 тисяч років до н. е.), коли виникли перші штучно споруджені житла і поселення. Цей вид діяльності людини тісно пов'язаний з історією розвитку людського суспільства. Давні майстри-будівничі залишили по собі дивовижні

споруди, які й донині дивують людство. Серед них – єгипетські піраміди фараонів, монументальні й культові споруди ацтеків, храми Давньої Греції та Риму тощо. Пригадуються слова відомого французького письменника В.Гюго з роману «Собор Паризької Богоматері»: «Архітектура – кам'яний літопис людства» [2, с. 165]. І з цим варто погодитися.

Загалом, будівельні професії (каменотеси, каменярі, муляри, теслі, пічники) були одними з найперших у світі. Відповідно, будівельна лексика вважається однією з найдавніших. Як стверджують науковці, серед української будівельної термінології досить багато слів іншомовного походження. Лексико-семантичний аспект дослідження даної проблеми свідчить про те, що шляхи входження термінологічних одиниць в українську мову були різними: найчастіше це були виробничі чи торговельні відносини.

Безумовно, у процесі розвитку багато слів змінювало своє значення. Наприклад, цікавим, на нашу думку, є слово «архітектура». Відомо, що воно грецького походження («*архитеκτονική*») і тлумачилося як «будівництво» і «будівничий»[1, с. 58]. Морфемний аналіз слова допомагає розібратися, чим відрізняються ці слова. Так, термін «архітектура» складається з двох морфем: «архі» – «головний», «вищий ступінь» і «тектура» – «будівництво»[1, с. 59]. Тепер стає зрозумілим, чому архітектуру вважають будівельним мистецтвом, яке почалося з облаштування найдавніших сховищ, культових будівель, а потім перейшло до спорудження дивовижних пам'яток культури. Так стало називатися і художнє оздоблення будови, її характер чи стиль. Як бачимо, у процесі свого «життя» ці два слова набули окремого значення. Хоча у сучасній українській мові синонімами терміна «архітектура» є слова «будівництво», «будування» і «зодчество» (з поміткою «книжне»).

У будівництві широко застосовується слово «галерея» у значенні комунікаційного простору, що має вигляд критого переходу, арки, колонади тощо. В українську мову прийшло воно з французької(фр. *galerie*), куди, у свою чергу, потрапило з італійської(від італ. *galleria*)[4, с. 344].

Будівельники знають, що частину споруди, яка здійснюється над першим поверхом і виступає за межі основного обсягу у вигляді заскленого балкона різної форми(напівкруглого, трикутного, чотирикутного, багатогранного), називається еркером. Це німецький термін (нім. *erker*) і означає він «ліхтар» [3, с. 75].

Останнім часом у побуті стало популярним слово «лоджія»(перекрите й огорожене у плані з трьох боків приміщення, що відкрите у зовнішній простір). Це слово має італійське походження (італ. *loggia*) [4, с. 187].

Тривалий шлях пройшло слово «консоль», доки потрапила до українських будівельників. Коріння його сягає німецької мови (нім. *Auslegerm, Konsolef*), потім воно перейшло до англійської (англ. *console, cantilever*), звідти – до російської (рос. консоль), а потім уже до української[1, с. 148].

Термін «фальц» (або «фалець»), тобто, вид шва, що застосовується для з'єднання листів металевої кривлі, має німецьке походження(нім. *Falz* – паз, шпунт, фальц, жолоб) [3, с. 139].

Отже, короткий аналіз архітектурної та будівельної термінології свідчить про значну чисельність термінологічної лексики іншомовного походження. Архітектурна лексика надає значний матеріал стосовно модифікації семантичного об'єму запозичених елементів.

Список використаної літератури

1. Власов В. Г. Словарь терминов. М.: Дрофа, 2004. 191 с.
2. Гюго В. Собор Парижской Богоматери. Соб. соч. в 6 т. Т.1.М.: Правда, 1988. 652 с.
3. Клименюк Т.М., Проскуряков В.І., Ковальчук Х.І. Словник архітектурних термінів. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 180 с.
4. Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття /К.: ІПСМ АМУ; Головкиївархітектура, 2002. 472 с.